

ნინო მესხი

საქართველოს საპატრიარქოს წმიდა ანდრია
პირველწოდებულის სახელობის ქართული უნივერსიტეტი

დოსტოევსკის «Сон смешного человека» ქართულ ენაზე

ანოტაცია

ქართულ ენაზე გვაქვს დოსტოევსკის ნაწარმოების – «Сон смешного человека» სამი განსხვავებული თარგმანი: 1. „სასაცილო კაცის სიზმარი“ (ფანტასტიკური მოთხრობა) – თარგმნა გივი ცქიტიშვილმა (ჟ. „საუნჯე“, 1981, №2); 2. „სასაცილო კაცის სიზმარი“ (ფანტასტიკური მოთხრობა) – თარგმნა ზაზა ბურჭულაძემ (ჟ. „ახალი თარგმანები“, 2005, №5); 3. „სასაცილო ადამიანის სიზმარი“ (ფანტასტიკური მოთხრობა) – თარგმნა ირაკლი თორიამ (ინტერნეტრესურსი, Posted: 21/12/2013 in თედორე დოსტოევსკი). ნაშრომში დედანთან მიმართებაშია განხილული სამივე თარგმანი. კვლევა ეფუძნება დოსტოევსკის შემოქმედების უახლეს გამოკვლევებსა და თარგმანის თეორიის თანამედროვე პრინციპებს. დოსტოევსკის ეს ნაწარმოები ეხმაურება დღევანდელობას და საკმაოდ აქტუალურია.

სამივე მთარგმნელთან დოსტოევსკის სახელი უღერს სხვადასხვანაირად: გივი ცქიტიშვილთან – ფიოდორ დოსტოევსკი; ზაზა ბურჭულაძესთან – თეოდორ დოსტოევსკი; ირაკლი თორიასთან – თედორე დოსტოევსკი. ქართულ საბჭოთა ენციკლოპედიაში (თბ., 1978, ტ.3) წერია – თედორე დოსტოევსკი; საქართველოს ეკლესიის კალენდარში (თბ., 1975) ანბანის რიგზე ქართული თარგმანით ჩამოთვლილ წმინდათა სახელებში წერია: თეოდორე – ნიჭი ღვთისა; ვ.თოფურიასა და ივ. გიგინეიშვილის ავტორობით გამოცემულ ქართული ენის ორთოგრაფიულ ლექსიკონში (თბ., 1968) მოცემულია ამ სახელის პარალელური ფორმები: თედორე/ თევდორე. ყოველივე ეს საფუძველს გვაძლევს ვიმსჯელოთ საკუთარი სახელების ქართულ ენაზე თარგმნის პრობლემებზე და გამოვხატოთ ჩვენი პოზიცია.

დოსტოევსკის ნაწარმოებთა და, კერძოდ, ამ ნაწარმოების თარგმნაც ლექსიკური თვალსაზრისით მრავალ სირთულესთან არის დაკავშირებული. მწერა-

დოსტოევსკის «Сон смешного человека» ქართულ ენაზე

ლი თავისი ეპოქის, თავისი ერის წარმომადგენელია, რაც მის ლექსიკაში აისახება ხშირად ცოცხალი მეტყველების სახით და სულაც არ არის ადვილი გადასატანი სხვა ენაზე. მთარგმნელმა უნდა გაიგოს და თარგმნოს ის, რაც ხშირად თანამედროვე რუსი მკითხველისთვისაც არ არის ბოლომდე გასაგები. ამ თვალსაზრისითაც საინტერესოა ქართული თარგმანების განხილვა.

საკვანძო სიტყვები: დოსტოევსკი, თარგმნა, სიზმარი, სასაცილო.

არსებობს მსოფლიო დონის ლიტერატურა, რომელიც ყველა დროის მკითხველისთვისაა განკუთვნილი. ამ კატეგორიას თამამად შეგვიძლია მივაკუთვნოთ დოსტოევსკის ნაწარმოებთა უმეტესობა: როგორც რომანები, ასევე მოთხრობებიც. ამჟამად ერთ ასეთ მოთხრობასა და მის ქართულ თარგმანებზე გვინდა ვისაუბროთ. ეს მოთხრობაა „Сон смешного человека“, „სასაცილო კაცის სიზმარი“.

ამ ნაწარმოების სამი ქართული თარგმანი არსებობს. მთარგმნელები ავტორის სახელს სხვადასხვაგვარად მოიხსენიებენ (გივი ცქიტიშვილი – ფიოდორ დოსტოევსკი, ზაზა ბურჭულაძე – თეოდორ დოსტოევსკი, ირაკლი თორია – თედორე დოსტოევსკი).

აქვე შეგვიძლია დავასახელოთ დოსტოევსკის სახელის სხვადასხვა ვერსია ქართულ გამოცემებში: თეოდორ დოსტოევსკი, თედორე დოსტოევსკი, ფიოდორ დოსტოევსკი, ფეოდორ დოსტოევსკი. საგულისხმოა ენათმეცნიერების დოქტორის, ზურაბ ჭუმბურიძის წიგნი „რა გქვია შენ?": თედორე (ბერძ.)– „ღვთისბოძებული“, „ღვთისნაჩუქარი“. აქედანაა მიღებული ძველი ფორმა თეოდორე, მისი რედუქციით კი – თეედორე, ბოლოს – თედორე (ჭუმბურიძე, 1971:75).

ჯერ კიდევ კარგა ხნის წინ გაზეთმა „ლიტერატურულმა საქართველომ“ დისკუსია გამართა უცხოური სახელების გადმოქართულების პრობლემებზე. მან ცხადყო, რომ საკითხი მოსაგვარებელია. „კვლავ პრობლემად რჩება უცხო სახელების ქართულად გადმოღების საკითხი. ჩნდება ერთმანეთის მოცილე ფორმები. ამას მოგვარება სჭირდება“ (გიგინეიშვილი, 1972:216).

მიუხედავად ყველა გასათვალისწინებელი შეხედულებისა, ვიზიარებთ იმ ავტორთა და მკვლევართა აზრს, ვინც თვლის, რომ თარგმანში საკუთარი სახელი დედნიდან უცვლელად უნდა გადმოვიდეს, ასე რომ – ფიოდორ დოსტოევსკი.

"სასაცილო კაცის სიზმარი" პირველად 1877 წელს გამოჩნდა "მწერლის დღიურში" ქვესათაურით "ფანტასტიკური ამბავი", რაც თავისთავად მის უტოპიურ შინაარსს გულისხმობს. თუმცა ეს ჟანრობრივი განსაზღვრება მთლად პირდაპირი მნიშვნელობით

ნინო მესხი

არ უნდა გავიგოთ, რადგან ფანტასტიკას მოთხრობაში არცთუ ისე დიდი ადგილი უჭირავს.

ნაწარმოები დაწერილია პირველ პირში. იგი 5 თავისაგან შედგება. მოთხრობის მთავარი გმირი – სასაცილო კაცი, რომელიც მკითხველს ასე აცნობს თავის თავს, ჰყვება ჯერ იმას, რაც მის სიზმარს უძლოდა წინ; შემდეგ დეტალურად ჰყვება თავის სიზმარს, რომელმაც მსოფლმხედველობა შეუცვალა, გაააზრებინა თავისი ცოდვები და სხვა ადამიანებზე ისე შეაყვარა, როგორც „თავი თვისი“; ჭეშმარიტების მქადაგებლად გახადა, შეაძლებინა იმ შეცდომის გამოსწორებაც, რომელიც რეალურად სიზმრის ხილვამდე ჩაიდინა.

ნაწარმოების ყოველი თავი ეტაპობრივად წარმოაჩენს სასაცილო კაცის ფსიქოლოგიურ პორტრეტს და გვიხატავს მის გარემომცველ სამყაროს თავისი შექჩრდილებით. სუიციდის მცდელობიდან – სიცოცხლისაკენ შემობრუნება... მსჯელობა კი დოსტოევსკის ამ მოთხრობის შესახებ, მისი 3 ქართული თარგმანის განხილვასთან ერთად განვაგრძოთ.

ნაწარმოები მცირე ზომისაა, დაწერილია ლაკონიურად, თუმცა პრობლემები, რომელთაც ის ეხება, ამოუწურავია. მთავარი გზავნილი ისაა, რომ საზოგადოება ჩამოშორდა ღმერთს, ავადაა და არავის ძალუძს მისი განკურნება. ამის დასტურია თვითმკვლელობის თემაც.

სუიციდი გლობალურად საგანგაშო ფენომენად იქცა დღევანდელ მსოფლიოში და, სამწუხაროდ, არც ჩვენი ქვეყანა გამონაკლისი. კვლევებით დადასტურდა, რომ საქართველოში ბოლო წლებში გარდაცვლილ მოზარდთაგან თითქმის ყოველი მეოთხე შემთხვევა სტატისტიკურად თვითმკვლელობაზე მოდის.

„ძირითადი პრინციპი, რომელიც ქართული თარგმანის ჩასახვის დღიდან სხვადასხვა ეპოქისა და ლიტერატურული მიმდინარეობის ყოველ საფეხურზე არსებობდა ჩვენს მთარგმნელობით პრაქტიკასა და თეორიაში, დედნის შერჩევა და მისი იდეის სწორად გადმოღება იყო, რომელთაც განაპირობებდა საზოგადოებრივი ცხოვრების მოთხოვნილება და ამ ცხოვრების პროდუქტი – მწერლის მსოფლმხედველობა“ (ბურჯანაძე, 1992 : 353).

დოსტოევსკის რელიგიური შეხედულებები ქრისტიანული დოგმებისგან ოდნავ განსხვავებულია. ბიოგრაფები საუბრობენ მის დროებით გადაცდენაზე ეკლესიიდან და შემდეგ დაბრუნებაზე მის წიაღში.

"სასაცილო კაცის სიზმარი" აღსარების ფორმითაა დაწერილი და წარმოადგენს „ახალი დროის გმირის“ ცნობიერების სარკეს. ცენტრალურ ფიგურაში შერწყმულია სასაცილო და ამავე დროს ბრძენი სულელის ამბივალენტური გმირის იმიჯი. პარადოქსურად, გაოცებას იწვევს გმირის სრულყოფილი აბსოლუტური თვითშეგნება და საკუთარი თავის სასაცილო კაცად აღიარება, თუმცა იგი სულაც არ არის სასაცილო, უბრა-

ლოდ, მეტისმეტად თვითკრიტიკულია, რომ სხვები სულაც არ არიან ასე ფილოსოფიურად განწყობილნი და ამიტომაც დასცინიან მას. მოუმზადებელი მთარგმნელი ალბათ ვერც მოკიდებს ხელს ასეთი ნაწარმოების თარგმნას. ის, როგორც მკითხველი, უნდა იცნობდეს დოსტოევსკის. „სათარგმნი ნაწარმოების შესწავლის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი შედეგი ფსიქოლოგიური ხასიათისაა. ესაა მთარგმნელის ფსიქოლოგიური მზადყოფნა. მთარგმნელი უნდა განეწყოს ტექსტზე სამუშაოდ, ფსიქოლოგიურად უნდა მოემზადოს თარგმნის პროცესისათვის, განიმსჭვალოს ნაწარმოების საერთო რიტმით, მელოდიკითა და ინტონაციით“ (ფანჯიკიძე, 1988:12).

ვიდრე უშუალოდ დოსტოევსკის მოთხრობის თარგმანებს განვიხილავდეთ, გთავაზობთ მოკლე მონაცემებს მთარგმნელთა შესახებ: გივი ცქიტიშვილი გასული საუკუნის 80-90-იან წლებში თარგმნიდა რუსული კლასიკური ლიტერატურის ნიმუშებს და პერიოდულად ბეჭდავდა ჟ. „საუნჯეში“. ზაზა ბურჭულაძე თანამედროვე მკითხველისათვის კარგად არის ცნობილი თავისი რომანებით, მოთხრობებითა და თარგმანებით. იგი 1998 წლიდან იბეჭდება ქართულ ჟურნალ-გაზეთებში: „არილი“, „ალტერნატივა“, „ანაბეჭდი“, „ცხელი შოკოლადი“, „ტაბულა“. ირაკლი თორიას შესახებ ვიცით, რომ მან თარგმნა შელი შრაიმიანის სტატია „დრაკონის მკვლელობა“ – სიმართლე ოშოზე“.

ფსიქოლოგიური თვალსაზრისით „სასაცილო კაცის სიზმარი“ საკმაოდ რთული აღსაქმელია. ჭეშმარიტების ძიების გზაზე გმირმა კათარზისი განიცადა და, შეიძლება ითქვას, სალოსად იქცა. ეს ნაწარმოების პირველივე აბზაციდან ჩანს:

«Я смешной человек. Они меня называют теперь сумасшедшим. Это было бы повышение в чине, если б я всё еще не оставался для них таким же смешным, как и прежде. Но теперь уж я не сержусь, теперь они все мне милы, и даже когда они смеются надо мной – и тогда чем-то даже особенно милы. Я бы сам смеялся с ними, – не то что над собой, а их любя, если б мне не было так грустно, на них глядя. Грустно потому, что они не знают истины, а я знаю истину. Ох, как тяжело одному знать истину! Но они этого не поймут. Нет, не поймут» (Достоевский, 1981:1).

„თავისით გამოიკვეთება ხოლმე რაღაც მონაკვეთი, რომელშიც შესაძლებელი ხდება ტექსტის კომპონენტური ანალიზი, მისი არსის ყოველმხრივი გაგება და მეორე ენაში ამ კომპონენტთა სრულფასოვანი ეკვივალენტების ძებნა“ (წიბახაშვილი, 2000: 9).

მოთხრობის ამ პირველივე მონაკვეთიდან გამოიკვეთა თხრობის მშვიდი ტონალობა, რიტმული განმეორება აქცენტირებული სიტყვებისა: Смешной, милы, грустно, истину. Смешной человек – ცქიტიშვილთან და ბურჭულაძესთან ასევე სასაცილო კაცია, ირაკლი თორიასთან კი – სასაცილო ადამიანი. ორივე სწორია, მაგრამ დღევანდელი ახალგაზრდების უმეტესობა ამბობს: „სასაცილო ადამიანია“. Сумасшедший – ცქიტიშვილთან და თორიასთან – შეშლილია, ბურჭულაძესთან კი – გიჟი. მიუხედავად იმი-

ნინო მესხი

სა, რომ ეს სიტყვები სინონიმურია, შეშლილი მაინც ნაკლებად შეურაცხყოფელია, რაც დედანს უფრო შეესატყვისება. გამოთქმა: «Грустно на них глядя» – ცქიტშივილთან კარგი ქართული ფორმით არის გადმოცემული: „იმათი შეხედვისას ნაღველი რომ არ მიწურავდეს გულს“; ბურჭულაძესთან ვკითხულობთ: „ძლიერ რომ არ ვწუხდე, როცა მათ ვუყურებ“; თორიასთან: „დამწუხრებული რომ არ ვიყო მათი შემყურე“. სამივე მთარგმნელთან კარგად არის ნათარგმნი ეს მონაკვეთი, მაგრამ სისადავითა და ლაკონიურობით თორია უფრო ახლოსაა დედანთან.

გმირის გარდაქმნა ხდება საოცარი სიზმრის მერე. იგი მოგვითხრობს, რომ მანამდე, რეალურ ცხოვრებაში, გულგრილობა და მისი განყენებული დამოკიდებულება სიცოცხლის მიმართ ჩნდება მაშინ, როდესაც ის მოულოდნელად ხვდება, რომ „არავის აინტერესებს“. მან თითქოს მიაღწია უკიდურესი ხარისხის გულგრილობას, უარყო ყველაფერი, მაგრამ მოულოდნელად იგრძნობს სიბრაღულს პატარა გოგონას მიმართ, რომელიც მას ტირილით აედევნება ქუჩაში. ამის მიუხედავად, იგი ემორჩილება განსჯის ნებას, რომელიც უმტკიცებს, რომ მას არ შეუძლია არანაირი სიბრაღული, რადგან მალე მოკვდება და ყველაფერი გაქრება.

დოსტოევსკის ენის თანამედროვე მკვლევარი ი.ვ. რუჟიცკი წერს: „ფ.მ. დოსტოევსკის ენა დღევანდელი მკითხველის აღქმით ხშირად ძნელი, რთული გასაგებია, ზოგჯერ „მოუწესრიგებელიც“, მაგრამ, ამასთანავე, განსაკუთრებული და საოცარი მიმზიდველი ძალა აქვს (Ружижский, 2015, ინტერნეტრესურსი: <http://cheloveknauka.com/v/593466/a/#?page=1>).

ვნახოთ სასაცილო კაცის გოგონასთან შეხვედრის სცენა დედანსა და თარგმანებში:

„ Девочка была лет восьми, в платочке и в одном платьишке, вся мокрая, но я запомнил особенно ее мокрые разорванные башмаки и теперь помню.

Она не плакала, но как-то отрывисто выкрикивала какие-то слова, которые не могла хорошо выговорить . Она была отчего-то в ужасе и кричала отчаянно: "Мамочка! Мамочка." (Достоевский, 1081:2).

მოთხრობის ამ მონაკვეთში კარგად ჩანს დოსტოევსკი, როგორც დეტალების უბადლო მხატვარი.

ნაწარმოების ამ მონაკვეთის სამივე თარგმანი კარგია, მაგრამ ემოციურად უფრო დატვირთულია ცქიტშივილისეული: „თავსაფრისა და კაბის ამარა თავით ფეხამდე გაღუმპულიყო, მაგრამ მე განსაკუთრებით მისი სველი, დახეული ფეხსაცმელი მეცა თვალში და დამამახსოვრდა“. მთარგმნელმა აზრი ლაკონიურად და დედნის შესატყვისი ნამდვილი ქართული გამოთქმით ჩამოაყალიბა, შესაბამისად, ძალიან მოუხდა სიტყვა „ამარა“, რომელიც არსებითი სახელის მხოლოდ ნათესაობითის ფორმასთან იხმარება. გოგონას მიერ წარმოთქმული «Мамочка! Мамочка!» შესატყვისად თარგმნა ირაკლი თო-

რიამ: „დედიკო! დედიკო!“ იმედგაცრუებული ბავშვის წასვლა, ვფიქრობ, საუკეთესოდ აქვს გადმოთარგმნილი ბურჭულაძეს: „ბატონო, ბატონო, მომადახა, მოულოდნელად მიმაგდო და თავქუდმოგლეჯილმა ქუჩის მეორე მხარეს გადაირბინა“. თარგმანს მოუხდა ქართული ენისათვის ბუნებრივი სხვათა სიტყვის „ო“ და რთული ზედსართავი - „თავქუდმოგლეჯილი“.

მოთხრობის ცენტრალური თემაა კრიზისული სიზმარი, ჭეშმარიტების შეცნობით ადამიანის მკვდრეთით აღდგომა სიზმარში. ვითარდება უტოპიური თემა – გმირი ხვდება სამოთხეში, სამოთხეში დედამიწაზე. მეტიც, ეს სამოთხე არის სწორედ ის ვარსკვლავი, რომელმაც გმირს თვითმკვლელობა გადააწყვეტინა. ეს სამოთხე ჩვენი პლანეტის ასლია, თუმცა არსებობს განსხვავებაც – ხალხი, რომელიც ცხოვრობს ამ პლანეტაზე, არის აბსოლუტურად ბედნიერი. როდესაც ამ პლანეტაზე სასაცილო ადამიანი გამოჩნდება, გარკვეულ მომენტში ცოდვა ადამიანთა სულში იბუდებს.

„სიზმრის იდუმალება, მისი განსაკუთრებული ატმოსფერო, მოულოდნელი სიუჟეტი და ბევრი სხვა თავისებურება ძალიან იზიდავდა დოსტოევსკის. ამ მხრივ „სასაცილო კაცის სიზმარი“ განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია. დოსტოევსკის მიხედვით, სოციალური ჰარმონია მაშინ დამყარდება, როცა ჩვენ ისევე ბუნებრივად ვიცხოვრებთ.... როგორც ჩვენსავე სიზმრებში...“ (Кожяев, 2016, ინტერნეტრესურსი: <https://m-kozhaev.ru/dostoevskiy/>).

დედანსა და თარგმანებში გავიაზროთ ის მონაკვეთი, სადაც სასაცილო კაცი სიზმარში გაცნობილ იდეალურ ადამიანებს ახასიათებს:

«Глаза этих счастливых людей сверкали ясным блеском. Лица их сияли разумом и каким-то восполнившимся уже до спокойствия сознанием! Это была земля, не оскверненная грехопадением». (Достоевский, 1981:5).

„სამეტყველო პორტრეტი, რომელიც პერსონაჟის დახასიათების, მისი მხატვრული სახის შექმნის ძალზე ეფექტური ხერხია, მეორე ენაზე ტრანსფორმაციას განსაკუთრებით ძნელად ემორჩილება“ (საყვარელიძე, 2001:184).

პირველი წინადადება ცქიტიშვილისა და თორიას თარგმანებში გაუმართავია. ზმნის მხოლობითის ფორმას მოითხოვს. გრამატიკულად და ემოციურად მისაღებია ამ წინადადების ბურჭულაძისეული თარგმანი. მეორე წინადადებაც ბურჭულაძესთან უფრო კარგი ქართულითაა ნათარგმნი. სხვა წინადადებები ამ მონაკვეთში სამივე თარგმანში უნაკლოა. ასე რომ, მთარგმნელებმა ძირითადად კარგად გაართვეს თავი სამეტყველო პორტრეტის მშობლიურ ენაზე ტრანსფორმაციას.

ტექსტში არის ადგილი, რომელიც დეტალურ განხილვას მოითხოვს. მთავარი გმირი ადანაშაულებს საკუთარ თავს ამ შესანიშნავი პლანეტის, ხალხის გაუბედურებაში: «Я простирал к ним руки, в отчаянии обвиняя и проклиная себя. Я говорил им, что все это

ნინო მესხი

сделал я, я один, что это я им принес разврат, заразу и ложь! Я умолял их, чтоб они распяли меня на кресте..." (Достоевский, 1981:8).

სამი განხილული თარგმანიდან, ვფიქრობთ, დედნის ამ მონაკვეთის ემოცია ყველაზე კარგად ბურჭულაძემ გადმოსცა და აქ დიდი როლი შეასრულა თითქოს დეტალმა – პირის სხვათა სიტყვის ნაწილაკმა. ეს ნაწილაკია „-მეთქი“. დედანში რამდენჯერმე მეორდება პირის ნაცვალსახელი „მე“ სხვადასხვა შემასმენელთან ერთად და გვესმის გმირის აღელვებული მეტყველება, რაც სამივე მთარგმნელიდან ყველაზე კარგად ბურჭულაძემ გამოსატა.

ქართველი მთარგმნელების მისამართით უნდა ითქვას, რომ მათ ძირითადად მაინც მოახერხეს, დედანთან მიმართებაში დაეცვათ თარგმანის თეორიის თანამედროვე პრინციპები და თითოეულ მათგანს თავისებურად შეენარჩუნებინა როგორც ტექსტის მაქსიმალური სიზუსტე, ასევე მწერლის განწყობა, ფსიქოლოგიური ქარგა და დაეძლიათ ლექსიკური სირთულეები.

თუ გივი ცქიტიშვილი უპირატესობას აზრის სისწორეს ანიჭებს და არა სიტყვების ზუსტად გადმოტანას, აქცენტს მხატვრულ მხარეზე აკეთებს, როგორც კლასიკურ მწერლობას სჩვევია და შიგადაშიგ ვხვდებით მოკრძალებული ინტერპრეტაციის მცდელობასაც, ზაზა ბურჭულაძე თანამედროვე ლაკონიზმის დაწურული ფრაზებით ცდილობს მიიტანოს მკითხველამდე ტექსტის ძირითადი გზავნილები, ავტორის ფილოსოფიური ხედვა და ტრაგიზმი, უზრუნველყოს ორიგინალის მსგავსი ქმედება მკითხველზე. ირაკლი თორიას თარგმანი ინტერნეტგვერსიისათვის საკმაოდ საინტერესო შთაბეჭდილებას ტოვებს და პირადად მე კიდევ ერთხელ მომაგონა ნიკო მარის სიტყვები, რომ ქართულ ენაზე შეიძლება გამოსატო ყველა აზრი და სახე ნებისმიერ სიტუაციაში.

ცხადია, ზემოხსენებული ქართული თარგმანები არც ხარვეზებისგანაა დაცული. ცალკეულ შემთხვევებში ვერ ხერხდება დინამიკური ეკვივალენტობისა და სტილური თავისებურების შენარჩუნება. მთლიანობაში, ეს თარგმანები მაინც წარმატებულად უნდა მივიჩნიოთ, რადგან, ძირითად კრიტერიუმებთან ერთად, მეტ-ნაკლებად გადალახულია დოსტოევსკის ლექსიკის სირთულეები, რომელთა დაძლევაც დღეს მის თანამემამულეებსაც უჭირთ. ქართველ მთარგმნელებთან იგრძნობა ავტორის ლექსიკის ზედმიწევნით ცოდნა, რაც ძალზედ მნიშვნელოვანია,

დასკვნის სახით, უნდა აღინიშნოს, რომ ფანტასტიკური მოთხრობა “სასაცილო კაცის სიზმარი” – ერთადერთი მხატვრული ტექსტია, რომელიც შევიდა „მწერლის დღიურებში“. ეს არის დოსტოევსკის ერთ-ერთი ბოლო ნამუშევარი, რომელიც, მ. ბახტინის განმარტებით, „საბოლოო უნივერსალიზმითა“ და „საოცარი მხატვრული და ფილოსოფიური ლაკონიზმით“ გამოირჩევა (ბახტინი, 1972:254).

Nino Meskhi

Saint Andrews the First-called Georgian
University of the Patriarchate of Georgia

The Dream of a Ridiculous Man by Dostoevsky into the Georgian language

Summary

There are three different translations of Dostoevsky's short story "The Dream of a Ridiculous Man". 1. "The Dream of a Ridiculous Man" (science-fiction short story) – was translated by Givi Tskitishvili (the journal "Saunje), 1981, №2); 2. "The Dream of a Ridiculous Man" (science-fiction short story) – was translated by Zaza Burchuladze (the journal "New Translations, 2005, №5); 3. "The Dream of a Ridiculous Man" (science-fiction short story) – was translated by Irakli Toria (from the internet, posted: 21/12/2013 in Tedore Dostoevsky. In the following paper, I have discussed the above-mentioned translations. The research is based on modern ideas and views about the works of Dostoevsky; this is done by following new principles of translations. This short story by Dostoevsky is very actual for today's world.

The name of Dostoevsky is translated differently in these, three cases. Givi Tskitishvili translates it as Fyodor Dostoevsky; Zaza Burchuladze uses the name Feodor; as for the young translator Irakli Toria, he uses the name, Tedore Dostoevsky. In the Georgian Soviet Encyclopedia (Tbilisi, 1978, vol. 3) we read the name Tedore Dostoevsky; In the Georgian church calendar (Tbilisi, 1975), according to the alphabet, we see the name Feodore-the talent of God; In the Orthographic dictionary of the Georgian names by V. Topuria and Iv. Gigineishvili, (Tbilisi, 1968) we see the parallel forms of this name: Tedore/Tevdore. These facts are enough to conclude the difficulties of translating the proper names into Georgian language and express our attitude towards this problem.

This short story by Dostoevsky is very interesting from the psychological perspective. Unlike his other novels and short stories, this one is not full of characters and dialogues. In this short story, the monologue of the protagonist is crucial, where the readers understand his main metamorphosis and essence. When we translate inner psychological monologues we use the psychology of translation and we try to express our opinion.

Generally, the translation of Dostoevsky's fiction is not easy from the vocabulary perspective, and this short story is not an exception as well. The author is the representative of his epoch, era, which is shown in the dialogues in everyday speech and is very difficult to convey the main idea onto the paper. The translator should understand and translate the idea,

which in many cases, even for the Russians is not easy. From this perspective, Georgian translations are even more interesting.

Keywords: Dostoevsky, translation, dream, ridiculous.

გამოყენებული ლიტერატურა:

- Бахтин, М.М.** „Проблемы поэтики Достоевского”, Москва, 1972
- ბურჯანაძე, ქ.** „მე-19 საუკუნის ქართული მხატვრული თარგმანის ისტორიის საკითხები”, თბილისი, 1992
- ბურჭულაძე, ზ.** „სასაცილო კაცის სიზმარი”(ფანტასტიკური მოთხრობა). ჟურნალი „ახალი თარგმანები”, 2005, N 5
- გიგინეიშვილი, ი.** „საქართველოს სსრ გეოგრაფიულ სახელთა ორთოგრაფიული ლექსიკონი“, თბილისი, 1972
- Достоевский, ФМ.** Полное собрание в тридцати томах, Ленинград, 1981
- ენციკლოპედია,** ქართული საბჭოთა ენციკლოპედია ქსე, 1978, ტ.3
- თორია, ი.** „სასაცილო კაცის სიზმარი“. <https://www.aura.ge/311-klasika/6177-teodor-dostoevski--sasacilo-adamianis-sizmari.html>
- თოფურია, ვ., გიგინეიშვილი, ი.** „ქართული ენის ორთოგრაფიული ლექსიკონი” არნ.ჩიქობავას სახელობის ინსტიტუტი, 1968
- Кожяев, 2016.** <https://m-kozhaev.ru/dostoevskiy/>
- საეკლესიო კალენდარი,** საქართველოს საეკლესიო კალენდარი, თბილისი, 1975
- საყვარელიძე, ნ.** „თარგმანის თეორიის საკითხები”, თბილისი, 2001
- ფანჯიკიძე, დ.** თარგმანის თეორია და პრაქტიკა, თბილისი, 1988
- ცქიტიშვილი, გ.** ჟურნალი „საუნჯე“, თბილისი, 1981, N 2
- ჭუმბურიძე, ზ.** „რა გქვია შენ?”, თბილისი, 1971
- წიბახაშვილი, გ.** „თარგმანის თეორიისა და პრაქტიკის საკითხები”, თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა, 2000